



Medya ve dijital oyun  
BAĞIMLILIĞI ARTIYOR.  
Ama, umut var! Hep olacak!...

# Çocukluk Nereye?

Sevgili ebeveynler! Çocuklar sizin aynanız, gölgenizdir. Siz nereye, onlar oraya! Geç olmadan düğmeye basmak zamanı! Medya doğru kullanıldığında son derece yararlı işlevlere sahipken; sorumsuz ve dikkatsiz davranıldığında kontrolsüz güce dönüşebilir.

**Dr. G. Gülnaz GÜLTEKİN**  
Hacı Bayram Veli Üniversitesi  
İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Dr. Gülsüm Gülnaz Gültekin, Mersin/Silifke'de 1965'te doğdu. 1987'de Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu'ndan mezun oldu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisansını 1995'te, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde doktorasını 2004'te tamamladı. 1985 yılından bu yana sırasıyla Milliyet Gazetesi'nde muhabir, Ajans Türk'te işletme müdür yardımcısı, Uyum Ajans'ta yönetici, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'nde Basın-Yayın Halkla İlişkiler Uzmanı ve Gazi Üniversitesi'nde öğretim elemanı olarak çalıştı. Gerekle özel sektörde, gerekse Üniversitedeki çalışmalarında toplumsal konulara karşı duyarlı davranmayı öncelikli görev bildi. Darecinin Sesi Dergisi için hazırladığı MEDYA ve ÇOCUK DOSYASI, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde yürüttüğü İLET 672 Medya ve Çocuk Dersi kapsamındaki birikim ve deneyimlerini yansıtmaktadır.

“Çocuk henüz 10 aylıktı yani bebektir. O, kucağımda neşeyle gülümseyip saçlarımı karıştırırken, telefonum çaldı. Bebek dikkat kesildi. Birlikte gittik, çantamdaki telefonu çıkardım ve konuştum. Konuşma bittiği anda, 10 aylık bebek çevik bir hareketle elimdeki telefona atıldı, ben daha hızlı davranıp çektim ve gülümseyip, “hayır, telefon yok, senin için çok erken” dedim. Önce gözlerime, sonra telefona baktı ve sağ işaret parmağıyla, ekranda parmak kaydırma işaretini yaptı. Gözüm fal taşı gibi açıldı.”

Yukarıdaki deneyim bizzat bana ait ve bebek, çok yakın bir arkadaşımın torunu... Dede, büyükanne, anne, baba, teyze, hala, komşu herkes üniversite mezunu... Annesine döndüm ve “Ahmet, cep telefonu kullanmayı karında mı öğrendi?” diye sordum. “Vermiyoruz Gülnaz teyze ama sınırim bizde görüyor. Malum hepimizde var...” Dünyada onuncu ayını yaşayan bebek, cep telefonlarına ne kadar sık



maruz kalmıştı ki, ekran kaydırma refleksine sahip olmuştu?

Her an hepimizin tanıklık edebileceği durumlardan sadece biri bu... Yeni nesil ebeveynlerin bebeklerini beslerken, giydirirken, altını değiştirirken, ağladıklarında sustururken ya da ikna ederken, cezalandırır ya da ödüllendirirken en büyük yardımcıları/kozları televizyon, tablet ya da cep telefonu maalesef. Sonuçlar hepimizce malum... Tüketim kültürü ideolojisi medyanın tüm kanallarını kullanarak bugünümüzü ve geleceğimizi



BTK Hazırlık ziyareti (BTK uzmanlarıyla)

zi ipotek altına alıyor. Aile bağlarımız zayıflıyor, inançlarımız ve kültürel değerlerimiz emperyalizmin kör kuyusuna düşmüş, gerçek dünyanın ve yaşamın yerini sanal alemler almış... Bir arada iken uzak olduğumuz, birbirimiz yerine tuşlara, ekranlara dokunduğumuz bir dönemi yaşıyoruz. Ve bu daha başlangıç! Bu arada tüm dünyada depresyon karşıtı ilaçların tüketimi hızla artıyor. İyi hissetmek için hap yutuyor insanlık...

### TÜRKİYE: DÜNYANIN EN ÇOK TELEVİZYON İZLEYEN ÜLKESİ Mİ?

Medya takip merkezi Ajans Press'in RTÜK verilerinden elde ettiği araştırmaya göre 2017 yılında Türkiye, 330 dakikalık günlük televizyon seyretme oranıyla dünya lideri! Ayrıca sosyal medyayı günlük 3 saatten fazla kullanan 9 ülkeden biriyiz.

### ÇOCUK DÜNYASINDA NELER OLUYOR?

Çocukluk süresi kıaldı ve bunun önemli sonuçları var. Çocuk ve çocukluk istismar ediliyor. Bu nasıl yapılıyor? Ticarileştirilerek. Şöyle ki; film, oyun, oyuncak endüstrileri, çocuk modası ve giyim endüstrisi bu sürecin bazı göstergeleri. Medyada çocuk kullanımı giderek artıyor. Çocuklar; reklamların, filmlerin, haberlerin, sosyal medyanın baş kahramanları olmaya devam ediyorlar. Bu nokta takipçi çocuklar için ekran etkisi olarak geri dönüyor. Her geçen gün daha çok sayıda ve daha küçük yaşta çocuk medyanın tüketicisi haline geliyor. Çocuğun medya kullanımı artarken çocuk dostu medya uygulamaları yetersiz kalıyor. Özellikle internet, kontrolsüz güç durumunda. Medyadan akan şiddet, çocuklar için büyük tehlike arz ediyor. Medyada çocukları koruyucu önlemler yeter-

siz; medya okuryazarlığının gelişme hızı yavaş; bilinçli medya tüketicilerinin sayısı az...

### BİLİM, KÜLTÜR VE SANATI BIRAKIP, DİJİTAL OYUN ŞAMPİYONU OLDUK

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de dijital oyun pazarı büyük bir hızla geliyor. Özellikle son dönemde oyunlara Türkçe dil desteğinin gelmesi ile Türk oyuncuların sayısı hızla artıyor. Dünya oyun pazarı 110 milyar dolar... Bu pazarın 40 milyar doları mobil oyunlardan oluşuyor. Türkiye'de oyun pazarının yaklaşık 600 milyon dolar seviyelerinde olduğu söyleniyor ancak KORSAN oyun pazarı çok daha büyük... 2017 şubat ayı itibarı ile Türkiye'de oyuncu sayısı 30 milyon... Bu sayının çoğunluğunu 15-18 yaş grubu ergenler oluşturuyor. İkinci sırada 9-14 yaş grubu geliyor.



Medyada Çocuk Zamanı Ekibi Yavuz Dizdar ile

Dijital oyunlarla ilgili uluslar arası yarışmalar hızla artarken, Türkiye, 2016 yılında CS:GO dünya şampiyonu oldu. Açık adıyla Counter Strike; Global Offensive (Karşı Atak: Küresel Saldırı) adlı bu oyun; şiddet, korku, aksiyon, silahla adam vurma eylemleri içeriyor. Üstelik +18 olmasına rağmen ülkemizde denetim ve bilinç yetersiz olduğu için çocuklar bu tür oyunlarla çok küçük yaşlarda tanışıyorlar.

## DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI, “GELİYORUM” DİYOR!

Bağımlılık, kişinin bir maddeyi ya da davranışı bırakamama veya kontrol edememesi şeklinde tanımlanabilir. Eskiden bağımlılık denince aklımıza sigara, alkol, uyuşturucu, kumar, televizyon gelirdi. Günümüzde ise; bilgisayar, internet ve oyun bağımlılığı yaygınlaşıyor. Sanal gerçeklik uygulamalarının neler getireceğini ise öngörmekten henüz oldukça uzağız.

Dünyanın ilk dijital oyun bağımlılığı tedavi merkezleri, dijital oyunların üretim merkezi olan Güney Kore’de kuruldu.

## ÇOCUĞUN ANA YURDU OYUNDUR. (Maria Montessori)

Çocuk, yaşamının ilk yıllarından itibaren oyun aracılığıyla gelişir; oyunla eğlenerek, deneyimleyerek öğrenir ve içsel olarak güdülenir. Çocuk, oynadığı oyunlarla sorumluluk alır, toplumsal kuralları öğrenir. Oyun yoluyla düşünce, duygu ve ilişkiler açısından kontrol kazanır. Çocuk oyun yoluyla lider ya da takım üyesi olur. Oyun, çocuklarla iletişim kurmanın ve onların dünyasını paylaşmanın en doğal ve sağlıklı yoludur. Çocuk için oyun, içinde yaşadığı ve mutlu olduğu bir dünyadır. Doğası gereği çocuk için vazgeçilmez olan “oyun” günümüz dünyasında çocuğun en büyük düşmanı haline gelmiştir. En büyük sebebi de hepimizin bildiği bilgisayar-internet oyunlarıdır.



Medyada Çocuk Zamanı ilk oturum soldan sağa: Faruk Bildirici, Erol İlhan, Bora Hızal, Emre Ezik

## İLGİNÇ BİR ÇAĞ BU: ÇOCUKLUK SÖMÜRÜLÜYOR

Düşünsenize; spor, kültür etkinlikleri, Amerikan tarzı beslenme, oyuncak sanayi ve daha neler neler... Çocuklarınızın yeme, içme, giyim, oyuncak vb. tercihlerine bakmanız yeterli. Televizyon, çocukları daha Baby TV’den itibaren esir almış durumda. Evcilik oyunu internetten öğrenilen bir şeye dönüştü. Barbie bebekleri sadece oyuncak bebek olmaktan çıktı. Estetik ameliyatlarda Barbie bebeğine benzeyen genç kız haberleri dünyanın her yerinden geliyor. Pokemon canavarları çoktan oyun topunun yerini aldı. Counter Strike ile öldürmenin hazzına varan 12 yaşındaki bir çocuğu canlandırın

gözünüzde... Ve toplumsal şiddetin böylesine artmış olmasına neden şaşıyor olduğunuza şaşırın.

## SORUNLAR DAĞ GİBİ, ÇÖZÜMÜN PARÇASI OLMAK İÇİN NELER MÜMKÜN?

Medyanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileriyle ilgili olarak buraya kadar paylaştıklarım fazlasıyla iç karartıcı olsa da umutsuzluğa kapılmamak gerekiyor. Çocukların medyanın olumsuz etkilerinden korunmasına yönelik ulusal ve uluslararası düzeyde çok sayıda çalışma yürütülüyor, yasal ve yapısal düzenlemeler yapılıyor. Türkiye’de Medya ve Çocuk alanındaki girişimlerin en



Medya ve Çocuk ekibi İnci Kolejinde\_ ebeveynlerle



İnternet abaları ve abileri Pınar Eğitim Kurumlarında

bilineni, 2000'li yıllarda ortaya çıkan "Çocuk ve Medya Hareketi"dir. Türkiye Çocuk Vakfı'nın öncülüğünde başlayan bu hareket, ilgili pek çok kamu kurumu ile özel ve sivil toplum kuruluşunu bir araya getirerek önemli çalışmaların yapılmasına öncülük etmiştir. Çocuk ve Medya Hareketi'nin en önemli çıktılarında bazıları, 2013 yılında gerçekleştirilen 1. Çocuk ve Medya Kongresi ile 2014-2018 1. Türkiye Çocuk ve Medya Stratejisi ve Uygulama Planı Taslığıdır.

### MEDYA VE ÇOCUK DERSİ'NDE NELER YAPTIK, YAPIYORUZ, YAPACAĞIZ?

Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde yürüttüğüm seçmeli Medya ve Çocuk adlı ders kapsamında, teorik derslerimizin yanı sıra, öğrencilerim ve diğer gönüllülerle birlikte çözümün bir parçası olmak adına her yıl farklı kişi, kurum ve kuruluşlar ile işbirliği halinde etkinlikler gerçekleştiriyoruz. Türkiye Çocuk ve Medya Stratejisi ve Uygulama Planı Taslığı'nda yer alan öncelikleri dikkati alarak ihtiyaç olan alanlarda elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz.

Çocuklara, gençlere, ebeveynlere, öğretmenlere ve sosyal çalışmacılara yönelik "medya ve çocuk" konulu etkinliklerimizin sloganı, 'düşmeye bas'. Sloganın amacı, her türlü medya aracı ve içeriği ile ilişkimizde kontrolün bizde olmasını hatırlatmak ve bağımlılığa karşı harekete geçmeyi teşvik etmek.

### BİZ DÜŞMEYE BASTIK!

Geçtiğimiz yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bazı okulların yanı sıra Ankara Büyükşehir Belediyesi Hanım Lokallerinde ve Çocuk Koruma Evlerinde bazı etkinlikler (söyleşiler, seminerler, odak grup çalışmaları vb) gerçekleştirdik. Bu kapsamda, katılımcılara yönelik eğitim materyalleri, broşürler, kısa filmler hazırlayarak medya bağımlılığına dikkat çekmeye çalıştık, önlemleri ele aldık. Ayrıca, 2017'de Ankara'da gerçekleştirilen Engelsiz Film Festivali'ne katıldık. Tüm etkinliklerimizde temel amacımız, her düzeydeki insan için medya okuryazarlığının geliştirilmesine katkı sağlamak ve bilinçli medya tüketicilerinin sayısını arttırmak.

Bu yıl da Fakültemizde, özellikle geleceğin medya mensubu olacak gençlerin farkındalığını arttırmaya, ayrıca ilgili kişi ve kurumları bir araya getirerek mevcut durumu masaya yatırmaya yönelik "Medyada Çocuk Zamanı" adlı bir etkinliği 17 Nisan 2018'de düzenleyerek, çocuk bayramı vesilesiyle ülkemizin çocuklarına armağan ettik. Dört otu-



rum şeklinde gerçekleştirdiğimiz bu etkinliğin alt etkinlikleri şunlardı:

**"Medya Mensupları, Çocuklar ve Hassasiyetler"** başlıklı açık oturuma, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dr. Erol İlhan başkanlık etti. Ankara Reklamcılar Derneği Başkanı A. Bora Hızal, Hürriyet Gazetesi Okul Temsilcisi Faruk Bildirici ve APP Dijital Ajans Temsilcisi Emre Ezik kendi alanlarıyla ilgili bilgiler vererek soruları cevapladılar. **"İnternetin Bilinçli Kullanımı"** temalı ikinci oturumda Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu İnternet Uzmanı Dr. Şahin Bayzan katılımcıları bilgilendirdi ve çarpıcı uyarılarda bulundu. İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi Onkoloji Uzmanı Dr. Yavuz Dizdar'ın sunduğu, **"Çocukların Beslenmesinde Medya Etkisi"** başlıklı konferans büyük ilgi gördü. Başkanlığımızda yürütülen **"Türk Medya ve Çocuk Hareketi"**nin ele alındığı son oturuma ise Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Uzmanı Sevgi Hasipek, Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) Uzmanı Semiha Eryol ve Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencisi Kübra Nur Akdoğan konuşmacı olarak katıldılar. Oturumun sonunda Türkiye Çocuk Vakfı Kurucusu ve Başkanı, Türk Medya ve Çocuk Hareketinin öncüsü Mustafa Ruhi Şirin ile canlı bağlantı yapıldı. Medyada Çocuk Zamanı adlı etkinlikte yapılan sunumları ve konuşmaları deşifre ettik ve yakın zamanda kitap olarak ilgililerin dikkatine sunmaya hazırlanıyoruz.



Medya ve Çocuk Ekibi Çankaya Hanımlar Lokalinde annelerle



Medyada Çocuk Zamanı BTK Eğitim Gönüllüsü Kayıt Masası



**Umut var! hep olacak!**



## İLETİŞİMLİLERDEN, GÖNÜLLÜ İNTERNET EĞİTMENLERİ

Medyada Çocuk Zamanı adlı etkinliğin en önemli sonuçlarından biri Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile işbirliği yaparak başlattığımız **"BTK Gönüllü İnternet Eğitmenliği Proje-**

**si"** oldu. 2018 Bahar döneminde pilot uygulamasını yaptığımız bu proje ile gönüllü iletişim fakültesi öğrencileri, BTK eğitimcilerine asistanlık yaparak bilgi ve deneyim kazandılar. Ardından projenin paydaşı olmayı kabul eden Pınar Eğitim Kurumlarında, ilkokul öğrencilerine kendileri "Güvenli İnternet Seminerleri" verdiler. Bu projenin önümüzdeki dönemde ulusal düzeyde yaygınlaştırılması konusunda çalışmalar devam ediyor.

## ORTAK GELECEĞİMİZ İÇİN BİRLİKTE NELER MÜMKÜN?

Evet biz düğmeye çoktan bastık. Daha önce harekete geçmiş olanların deneyimlerini güçlendirerek geleceğe aktarmaya çalışıyoruz ve bizim gibi, çocuklar ve çocukluk için yüreği pır pır eden herkesi "düğmeye basmaya davet ediyoruz".



Medyada Çocuk Zamanı Ekibinin bir kısmı